

उपचार

- रोगी बाख्रालाई Clostridium Perfringens Antitoxin सुई लगाउदा बाख्रा बच्न सक्ने सम्भावना बढी हुन्छ ।
- रोगको लक्षण अनुसार उपचार गर्ने ।
- पेटमा हानिकारक जीवाणुहरू वृद्धि हुन नदिन पशु चिकित्सकको सल्लाह अनुसार Tetracycline/Sulphonamide Antibiotic खुवाउने वा Penicillin Injection मासुमा लगाउने ।
- छेरेको लामो समय भई बाख्राको शरीरमा जलविद्योजन (Dehydration) भएको छ भने सो अवस्थामा नशाबाट वाईकार्बोनेट मिश्रित सलाईन दिने ।
- पेट ढाडीएको छ भने Antibloat medicine खुवाउने ।
- दुखाई कम गर्न Meloxicam जस्ता Painkiller दिने ।
- यो रोगले स्नायु तन्तुलाई समेत असर गर्ने हुँदा Vitamin B1 को सुई मासुमा लगाउने ।
- रोग निको भइसकेपछि पाचननलीमा पुनः लाभदायक शूक्ष्म जीवको संख्या बढाउन प्रोबायोटिकको प्रयोग गर्ने ।

रोकथाम तथा नियन्त्रण

- भेडाबाख्राहरू यो रोगबाट उच्च जोखिममा हुने हुदाँ यस रोग विरुद्ध अनिवार्य रूपमा खोप लगाउनुपर्दछ । यो रोग विरुद्धको खोप पहिले नेपालमा नपाईने भएतापनि अब भने नेपालमा सहजै उपलब्ध हुने भएको छ ।
- खोप लगाउँदा खोप उत्पादन कम्पनीको निर्देशन अनुसार लगाउनुपर्दछ । खोप लगाएको माऊबाट जन्मेका पाठापाठीलाई चार महिनाको उमेरमा र खोप नलगाएको माऊबाट जन्मेका पाठापाठीलाई सात दिनको उमेरमा पहिलो पटक यो रोग विरुद्ध खोप लगाउनुपर्दछ । पहिलो पटक खोप लगाएको १५ दिनपछि पुनः बुस्टर खोप लगाउनुपर्दछ । त्यसपछि प्रत्येक वर्ष चैत वैशाखमा यो रोग विरुद्ध खोप लगाउनुपर्दछ ।
- यसरी खोप लगाउँदा माउ/वयस्क बाख्रामा २ एमएल र सानो पाठापाठीमा १ एमएल छालामुनि लगाउनुपर्दछ ।
- यो रोगबाट बाख्राहरूलाई बचाउन बाख्राको आहारा एककासी नबदल्ने र एकै चोटी धेरै मात्रा मकै, चोकर वा दाना नखुवाउने ।
- पाठापाठीलाई एकै पटकमा धेरै दूध खान नदिने ।
- सफा तथा चिसोपानी २४ सै घण्टा व्यवस्था गर्ने ।

भेडाबाख्रामा लाग्ने घमासे (Enterotoxaemia) रोग बारे जानकारी

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
नेपाल लाइभस्टक सेक्टर इन्ोभेसन आयोजना
विकेन्द्रीकृत आयोजना सहयोग इकाई
पोखरा

२०८१ असार

थप जानकारीको लागि नजिकको भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र वा स्थानीय तहको पशु सेवा शाखामा सम्पर्क गरौं ।

परिचय

- छमासे रोग (Enterotoxemia) सबै उमेरका भेडा र बाख्राहरूमा जीवाणुबाट लाग्ने आर्थिक रूपमा महत्वपूर्ण रोग हो । पशुलाई धेरै अन्न खुवाउँदा यो रोग देखिन सक्ने हुनाले यो रोगलाई ओभर ईटीङ डिजिज (Over Eating Disease) पनि भनिन्छ । यो रोग तिक्ष्ण र जीर्ण दुवै रूपमा देखिन सक्दछ ।

रोगको कारण

- यो रोग *Clostridium Perfringens* नामक जीवाणुको कारणले लाग्दछ । यो जीवाणुका पाँच स्ट्रेनहरू मध्ये तीन स्ट्रेनहरू Type B, C र D को संक्रमणबाट भेडाबाख्रामा यो रोग लाग्दछ । यो ग्राम पोजेटिभ जीवाणु हो । Type B र Type C ले तीन हप्ताभन्दा कम उमेरका पाठापाठीलाई असर गर्दछ भने Type D ले वयस्कलाई बढि असर गर्दछ ।
- यो जीवाणु सामान्यतया सबै स्वस्थ भेडाबाख्राको आन्द्रामा पाइने भएता पनि भेडाबाख्राको आहारमा अचानक परिवर्तन आउँदा (जस्तै बढी कार्वोहाईड्रेट भएका अन्न आहाराहरू दिएमा वा पाठापाठीलाई धेरै दूध खुवाएको अवस्थामा) यो जीवाणुको संख्या आन्द्रामा अत्याधिक वृद्धि हुन्छ । यो जीवाणुले आन्द्रामा C. perfringens enterotoxin (CPE) र Epsilon नामक विषाक्त पैदा गर्ने हुँदा भेडाबाख्रामा रोगका विभिन्न असरहरू देखिन्छन् ।
- कक्सिडियोसीस र आन्तरिक परजीविहरूबाट संक्रमण भएको बाख्रामा यो रोग छिटो लाग्दछ ।

रोगका लक्षणहरू

- कुनै पनि लक्षण नदेखाई एक्कासी मर्ने ।
- खान मन नगर्ने, पेट फुल्लिने, पातलो हल्का रगत मिसीएको दिसा गर्ने ।
- खुट्टाले पेटमा हिकाउने, सास फेर्न गाह्रो हुने, उठबस गर्ने,

मुर्छा पर्ने, दाँत किड्ने ।

- लक्षणहरू देखिएको केहि समय भित्रै मृत्यु हुने ।
- सबै उमेर समूहको बाख्रामा लाग्ने भएता पनि यो रोगले पाठापाठीहरूलाई बढी असर गर्छ ।

निदान

- माथि उल्लेखित लक्षणहरूको आधारमा ।
- पिसाबमा ग्लुकोजको मात्रा बढी (Glycosuria) हुने ।
- आन्द्रामा भएको लादी/दिसाको परिक्षण गरी विषाक्तको प्रकार र मात्रा पत्ता लगाउन सकिन्छ ।
- ELISA विधिबाट विषाक्तको प्रकार पत्ता लगाउन सकिन्छ ।
- जीवाणुको कल्चर ।
- पि सि आर परीक्षण ।

पोष्टमोर्टम परीक्षण

- मस्तिष्क र मृगौलाको तन्तुहरू फुलिने र नरम हुने (Pulpy Kidney Disease) ।
- आन्द्राको धेरै भागमा रक्तश्राव हुने ।
- आन्द्रामा भएको लादी प्रायः रगत र कुहिएको पदार्थले भरिएको हुने ।
- मुटुको बाहिरी भागमा रक्तश्राव देखिने ।
- फोक्सो र आन्द्रा सुनिएको हुने ।
- यो रोग निदानको लागि ५ से.मि.को रक्तश्राव भएको लादीसहितको आन्द्राको टुक्रालाई दुवैतिर बाँधेर कुल बक्समा राखी प्रयोगशालामा पठाउनुपर्दछ ।

आन्द्रामा रक्तश्राव
(रगत र कुहिएको पदार्थले भरिएको)

मृगौलाको तन्तुहरू नरम भएको
(Pulpy Kidney)

तस्विर स्रोत: tvmdl.tamu.edu//enterotoxemia